

El comerç exterior de l'economia catalana

Maig 2014

SÍNTESI

L'INFORMES PIMEC 6/2014 recull les dades bàsiques dels intercanvis comercials de l'economia catalana amb l'exterior, distingint com a mercats i com a zones de proveïment, d'una banda, la resta de l'Estat espanyol, i, de l'altra, la resta del món. Del treball se'n desprèn que:

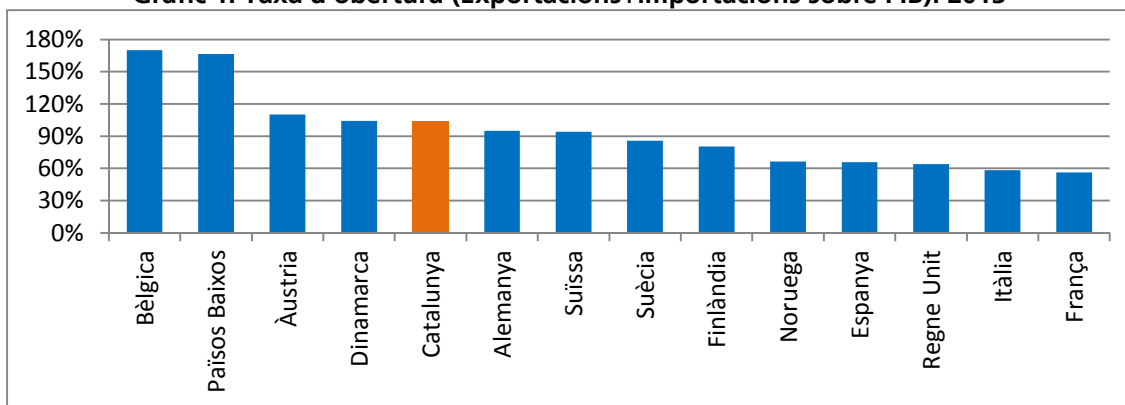
- *Catalunya presenta superàvit crònic amb la resta d'Espanya, resultat del saldo positiu en la balança de béns i d'un saldo negatiu en serveis.*
- *Amb la resta del món, Catalunya té en els darrers anys registres oposats als anteriors: dèficit en béns i superàvit en serveis.*
- *Els mercats internacionals amb els quals Catalunya realitza intercanvis cada vegada estan més diversificats, i adquireixen una importància creixent els països emergents.*
- *Les grans empreses estan molt més internacionalitzades que les pimes, entre les quals hi ha moltes exportadores puntuals i de baix import exportador. Tot i això, cada vegada hi ha més pimes que exporten.*
- *Des del 2010 Catalunya ven més béns a la resta del món que a la resta d'Espanya, en una tendència que s'ha consolidat fins i tot en l'etapa d'expansió del mercat espanyol (període 2000-2007).*
- *En els darrers anys Catalunya té superàvit global tant amb la resta d'Espanya com amb la resta del món, i tant en béns com en serveis. El saldo positiu de 2009 va ser de 10.000 milions d'euros, i al 2013 va superar els 20.000 milions.*
- *El suport públic a la internacionalització per part de l'Estat espanyol va ser, de mitjana, de 542 milions d'euros entre 2008 i 2014, amb una certa tendència a disminuir. El de la Generalitat, de 32 milions però erràtic, amb anys com el 2011 i el 2014 amb dotacions de 12 i 15 milions, respectivament.*

1. Introducció

Catalunya ha estat tradicionalment una economia molt oberta a l'exterior, a un nivell comparable amb l'obertura que enregistren altres països de dimensió similar. Si considerem tant el comerç exterior amb la resta de l'Estat i la resta del món, al 2013 la suma de vendes i de compres a l'exterior

representa el 104%¹ del PIB, relativament a la vora d'Àustria, Suïssa o Dinamarca; i entre les grans economies europees, molt semblant a Alemanya, i superior a Gran Bretanya, França i Itàlia.

Gràfic 1. Taxa d'obertura (Exportacions+importacions sobre PIB). 2013

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg, Eurostat i Idescat.

En aquest INFORMES PIMEC es presenten en primer lloc les dades bàsiques del comerç de béns de Catalunya amb la resta de l'Estat espanyol; a continuació el comerç de béns amb la resta del món, amb el detall de països, nivell tecnològic dels productes i sectors; en tercer lloc s'aporten dades d'identificació del perfil de les empreses exportadores, en particular de les pimes; en el punt següent es presenta la importància del mercat espanyol en el conjunt de l'exportació de béns; després es tracta la balança global de béns i serveis per territoris (resta de l'Estat i resta del món), i finalment el suport públic a la internacionalització.

2. El comerç de béns amb la resta d'Espanya

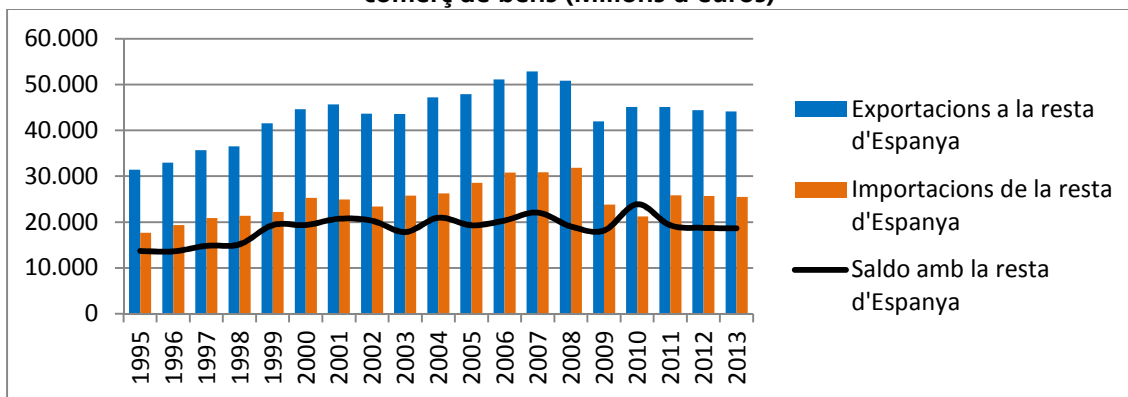
La resta de l'Estat espanyol és el principal soci comercial de Catalunya. A l'any 2013, les vendes catalanes van sumar 44.091 milions d'euros, mentre que les compres catalanes van ser de 25.477 milions d'euros, el que dona un superàvit comercial amb la resta de l'Estat de 18.614 milions d'euros.

Catalunya ha mantingut un saldo comercial positiu amb la resta de l'Estat durant tot el període 1995-2013, sobre el qual es disposen de dades homogènies. En els anys d'expansió econòmica (1995-2007) tant les exportacions com les importacions van registrar una evolució creixent, mentre que durant el període de crisi econòmica vendes i compres s'han

¹ Per al cas de Catalunya s'ha considerat el comerç de béns i serveis amb l'estranger i el comerç de béns amb la resta d'Espanya. En cas que s'hagués pogut considerar la balança de serveis amb la resta de l'Estat, el nivell d'obertura català encara seria superior al percentatge indicat.

mantingut constants i inferiors respecte a les del període anterior, amb un saldo força estable (Gràfic 2).

Gràfic 2. Exportacions, importacions i saldo de Catalunya amb la resta d'Espanya en el comerç de béns (Milions d'euros)

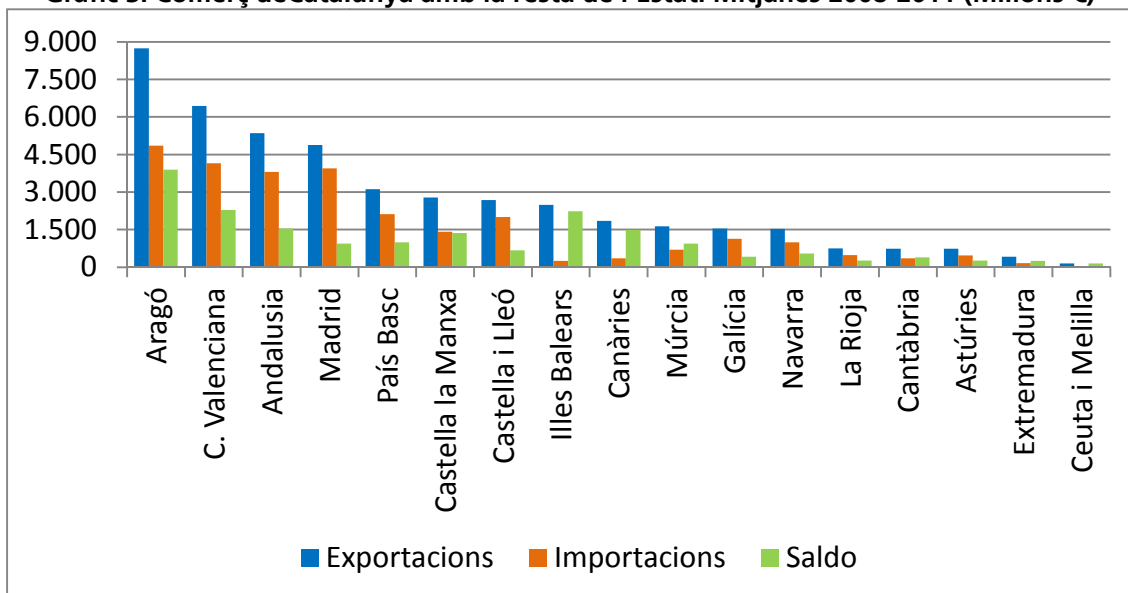

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg.

Per regions, les últimes dades disponibles només cobreixen fins al 2011. Les comunitats autònomes amb què més ha comerciat Catalunya des de l'inici de la crisi (entre 2008 i 2011) han estat Aragó, Comunitat Valenciana, Andalusia i Madrid, tant pel que fa a les compres com a les vendes.

Resulta rellevant que, de mitjana, Catalunya ha venut més del que ha comprat a totes les comunitats autònomes espanyoles (Gràfic 3).

Gràfic 3. Comerç de Catalunya amb la resta de l'Estat. Mitjanes 2008-2011 (Milions €)

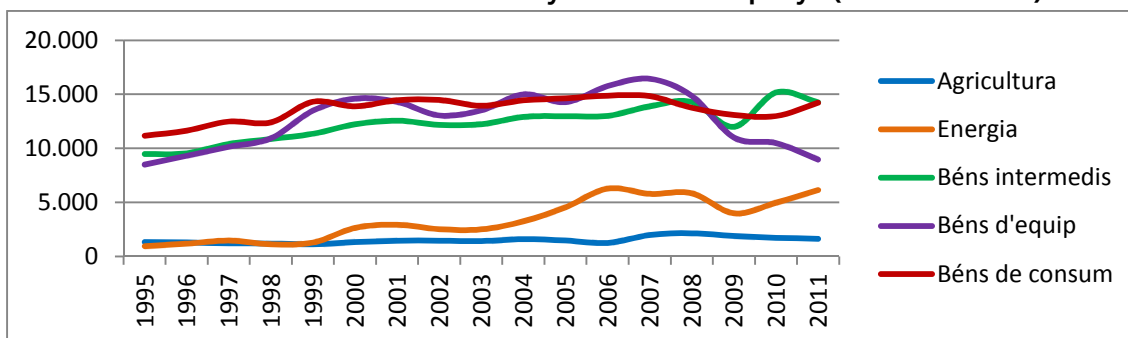

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg.

Els béns més venuts per Catalunya en els darrers anys són els de consum i els intermedis, però no fa tants anys els primers eren els béns d'equip. D'altra banda, les vendes d'energia han anat adquirint un relleu progressiu

des de 2004, mentre que les de béns agrícoles són les quantitativament menys importants, com es pot observar al Gràfic 4, on es presenta la sèrie 1995-2011.

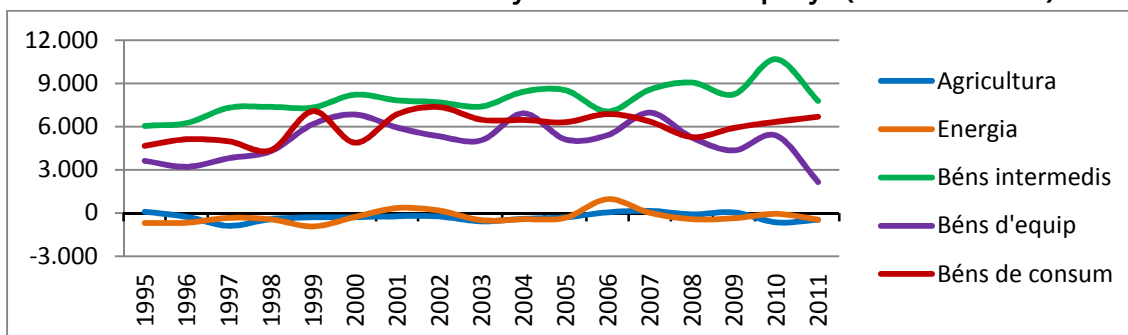
Gràfic 4. Vendes de béns de Catalunya a la resta d'Espanya (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg.

En aquest període, el saldo comercial (exportacions menys importacions) per tipus de béns presenta superàvit en els béns intermedis, els béns de consum i els béns d'equip, mentre que resulta lleugerament deficitari per a l'agricultura i l'energia (Gràfic 5).

Gràfic 5. Saldo de béns de Catalunya amb la resta d'Espanya (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg.

3. El comerç de béns amb la resta del món

Les vendes de béns a la resta del món van sumar, al 2013, la xifra de 58.359 milions d'euros (un nivell molt semblant a la de 2012), mentre que les importacions van ser de 66.627 milions, el que dóna un saldo de -8.269 milions d'euros al 2013, equivalent al -4,1% del PIB català (Gràfic 6).

Observant el saldo de la balança de béns catalana en aquest segle, veiem que és estructuralment deficitària i amb dos períodes clarament diferenciats. Els anys de creixement econòmic es van caracteritzar per increments de les exportacions i les importacions, però amb saldos que eren cada vegada més negatius; per contra, a partir del 2008 les importacions

van descendir i les exportacions han crescut des de l'any 2009, fet que ha provocat una reducció important del dèficit exterior(Gràfic 6).

Gràfic 6. Exportacions, importacions i saldo de Catalunya amb l'estranger en el comerç de béns (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

3.1. Països amb els quals tenim més relació comercial

A la Taula 1 es mostren els principals clients i proveïdors internacionals de Catalunya. Es recullen els 10 primers països al 2013, que van concentrar el 62,3% del total d'exportacions catalanes i un percentatge quasi idèntic d'importacions. En el cas de les exportacions la proximitat geogràfica és fonamental, mentre que en les importacions el pes de mercats llunyans és superior, especialment per la influència de la Xina.

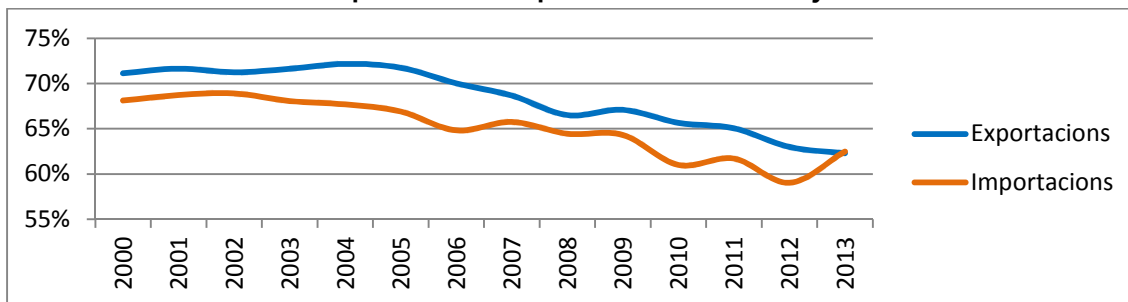
Taula 1. Principals mercats internacionals de Catalunya. 2013

	Exportacions			Importacions	
	Milions €	%		Milions €	%
França	9.832	16,8%	Alemanya	10.992	16,5%
Alemanya	6.524	11,2%	França	7.169	10,8%
Itàlia	4.611	7,9%	Xina	5.478	8,2%
Portugal	3.631	6,2%	Itàlia	5.318	8,0%
Regne Unit	3.221	5,5%	Països Baixos	2.786	4,2%
Suïssa	2.333	4,0%	Regne Unit	2.216	3,3%
Països Baixos	1.887	3,2%	EUA	2.007	3,0%
EUA	1.659	2,8%	Bèlgica	1.962	2,9%
Bèlgica	1.342	2,3%	Algèria	1.873	2,8%
Turquia	1.314	2,3%	Portugal	1.829	2,7%
SUBTOTAL	36.354	62,3%	SUBTOTAL	41.629	62,5%
TOTAL	58.359	100,0%	TOTAL	66.627	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

No obstant la concentració de països clients i proveïdors, l'economia catalana es troba en procés de diversificació exterior. En efecte, el pes dels 10 primers països té tendència a reduir-se del 2000 ençà, tal com queda recollit en el (Gràfic 7).

Gràfic 7. Pes dels 10 principals països clients i proveïdors al 2013 sobre el total d'exportacions i importacions de Catalunya

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

3.2. La irrupció dels països emergents

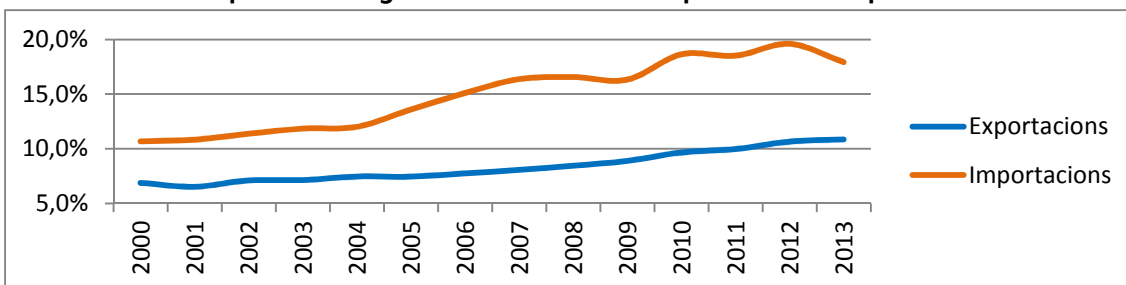
Al 2013 les exportacions catalanes als països emergents van ser de 6.334 milions d'euros (10,9% del total), mentre que les importacions procedents d'aquests països es xifraven en 11.945 milions d'euros (17,9% del total) (Taula 2). El pes dels emergents ha augmentat clarament al llarg del període 2000-2013, tal com es pot observar al Gràfic 8.

Taula 2. Comerç de Catalunya amb els països emergents. 2013

	Exportacions			Importacions	
	Milions €	%		Milions €	%
Turquia	1.314	2,3%	Xina	5.478	8,2%
Xina	1.116	1,9%	Rússia	1.538	2,3%
Mèxic	1.035	1,8%	Turquia	986	1,5%
Rússia	905	1,5%	Brasil	966	1,4%
Brasil	844	1,4%	Índia	935	1,4%
Sud-àfrica	429	0,7%	Corea del Sud	757	1,1%
Índia	298	0,5%	Nigèria	465	0,7%
Corea del Sud	211	0,4%	Indonèsia	440	0,7%
Indonèsia	100	0,2%	Mèxic	283	0,4%
Nigèria	83	0,1%	Sud-àfrica	95	0,1%
SUBTOTAL	6.334	10,9%	SUBTOTAL	11.945	17,9%
TOTAL	58.359	100,0%	TOTAL	66.627	100,0%

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

Gràfic 8. Pes dels països emergents sobre el total d'exportacions i importacions catalanes

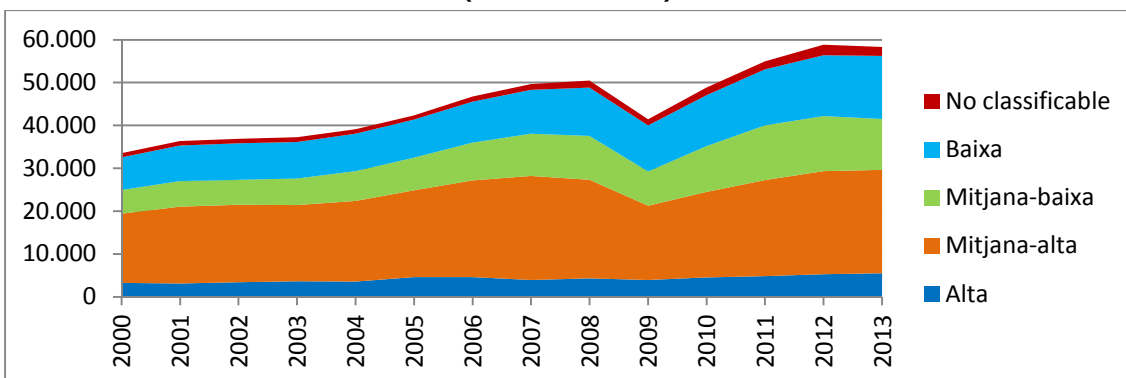

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

3.3. Què exportem i què importem?

Si analitzem les exportacions catalanes segons el contingut tecnològic dels béns comercials, observem que al 2013 el 9,5% correspon a béns d'alta intensitat tecnològica, el 41,3% a mitjana-alta, el 20,3% a mitjana-baixa, el 25,3% a intensitat tecnològica baixa, i el 3,6% no es pot classificar. Des del 2009, les exportacions que han augmentat més han estat les dels extrems, és a dir, els productes de menys i més intensitat tecnològica (alta + mitjana-alta) (Gràfic 9).

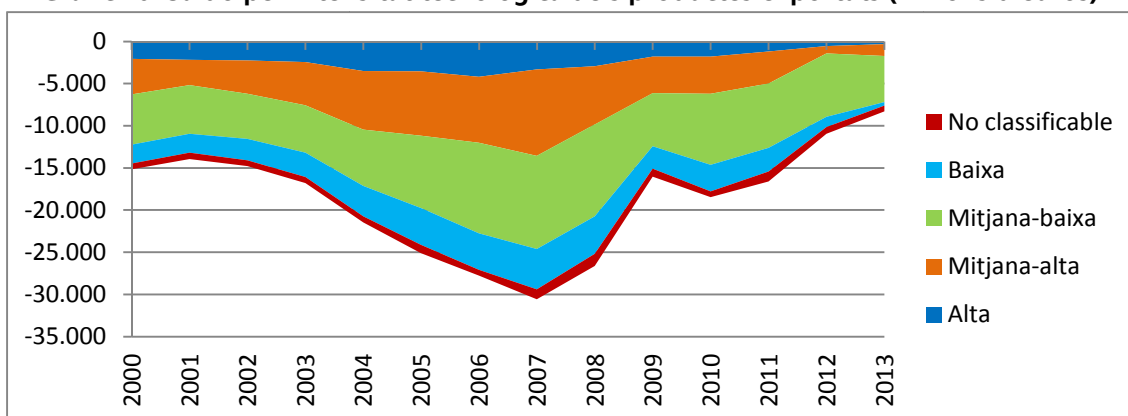
Gràfic 9. Exportacions catalanes per intensitat tecnològica dels productes exportats (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

Considerant també les importacions i el seu nivell tecnològic Catalunya presenta dèficit en els quatre blocs de béns considerats (gràfic 10). Però des del 2007 els productes que han tingut una evolució més positiva per a Catalunya (reducció del dèficit comercial) són els de major contingut tecnològic (Gràfic 10).

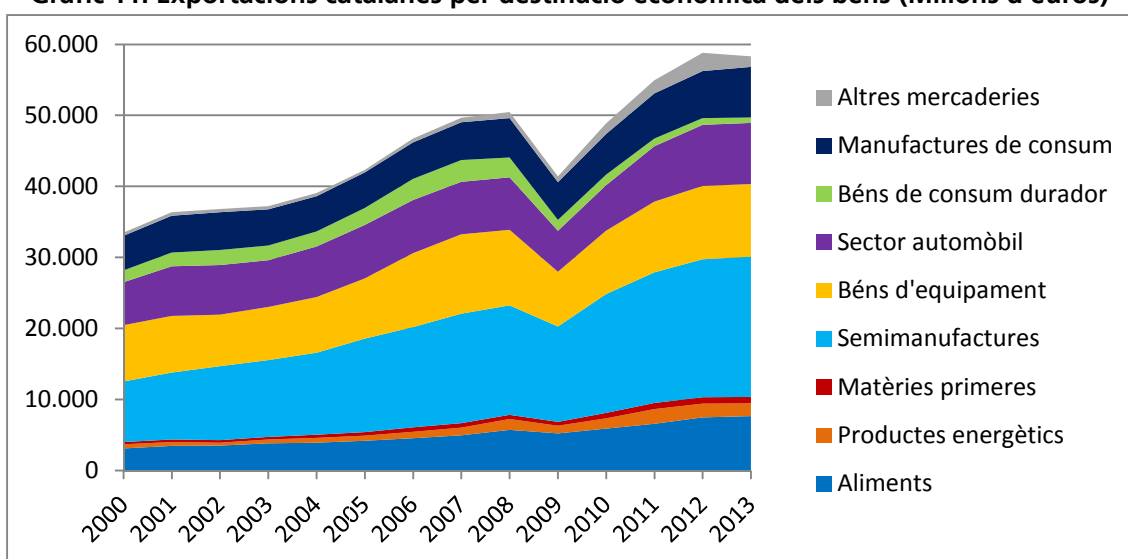
Gràfic 10. Saldo per intensitat tecnològica dels productes exportats (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

Pel que fa a la destinació econòmica dels béns, observem que al 2013 els principals sectors exportadors són les semimanufactures (33,8%) seguides dels béns d'equipament (17,5%), automòbils (14,7%), aliments (13,2%) i manufactures de consum (12,2%) (Gràfic 11).

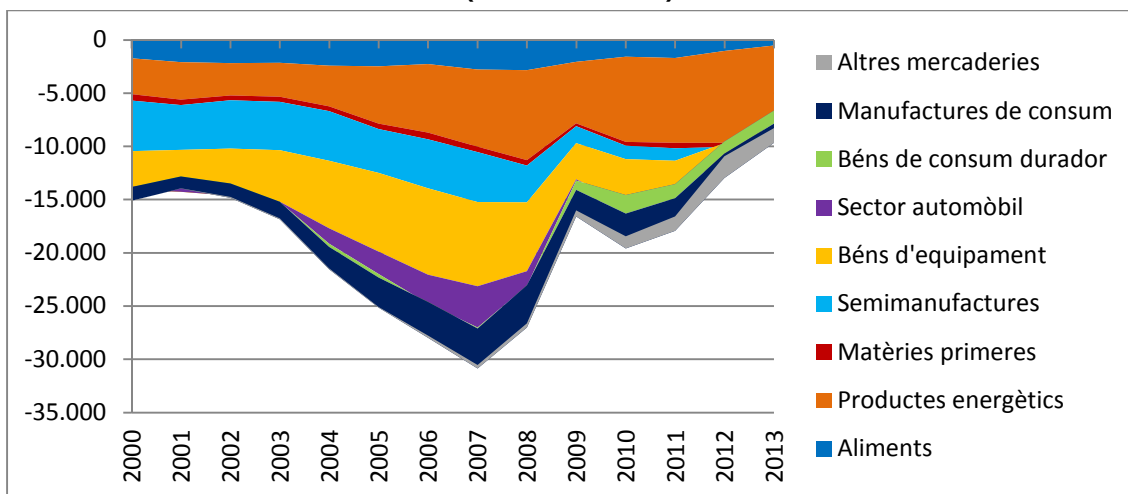
Gràfic 11. Exportacions catalanes per destinació econòmica dels béns (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

Un cop més, el saldo és deficitari en tots els blocs, amb l'excepció de les semimanufactures, el sector de l'automòbil i altres mercaderies, que tenen superàvit des de 2011-2012 (Gràfic 12).

Gràfic 12. Saldo del comerç internacional català per destinació econòmica dels béns (Milions d'euros)

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

3.4. Comerç exterior per províncies al 2013

La província de Barcelona concentra el 78% de l'exportació i de la importació catalana. Tarragona és la segona província (17% de la importació i 12% de l'exportació), mentre que Girona i Lleida tenen pesos bastant inferiors (Taula 3). En canvi, tant l'una com l'altra exporten més del doble del que importen, o sigui, tenen una balança de béns amb superàvit, mentre que la cobertura de Barcelona és només del 86% i la de Tarragona encara és més baixa (62%).

Taula 3. Balança comercial de les províncies catalanes. 2013 (Milions d'euros)

	Exportacions	Imports	Saldo	Cobertura
Barcelona	45.280	52.409	-7.128	86,4%
Girona	4.272	2.020	2.252	211,5%
Lleida	1.730	823	907	210,2%
Tarragona	7.076	11.375	-4.299	62,2%
Total Catalunya	58.359	66.627	-8.269	87,6%

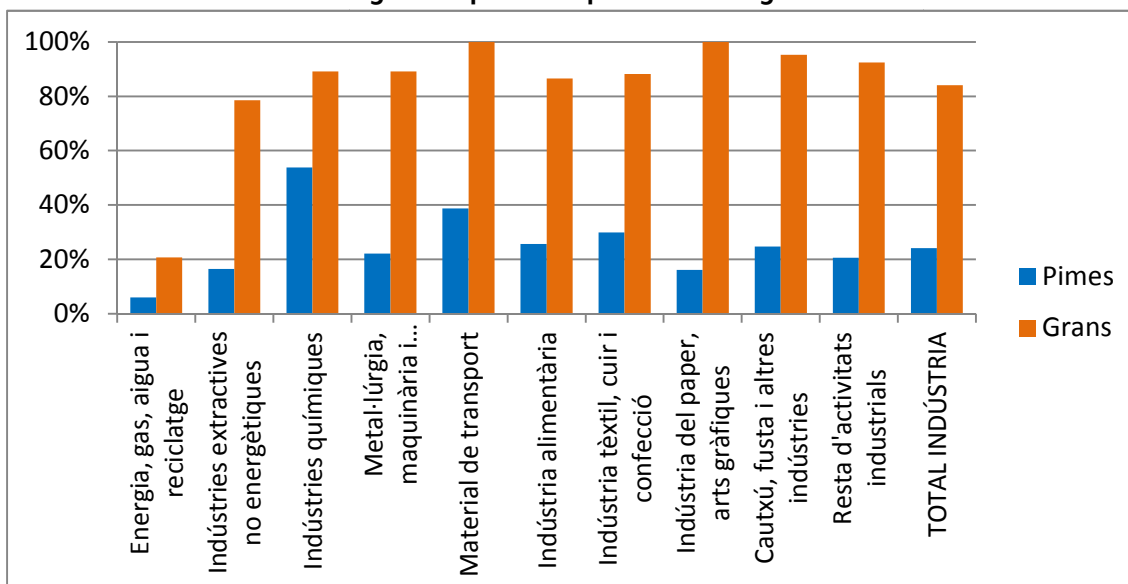
Font: ICEX.

4. Empreses exportadores

El nombre d'empreses catalanes que al 2013 va vendre béns a la resta del món va ser de 49.050, de les quals 14.680 havien exportat al llarg dels darrers 4 exercicis anteriors. Aquestes empreses exportadores regulars van sumar unes vendes de 54.114 milions d'euros, un 92,7% del total exportat. Així doncs, tot i que cada vegada més empreses exporten, aquelles que ho fan regularment concentren la major part de les exportacions.

Les pimes són clarament menys exportadores que les grans empreses per als diversos subsectors industrials (Gràfic 13). En conjunt només 24% de les pimes ho fan, en contrast amb el 84% de les empreses grans.

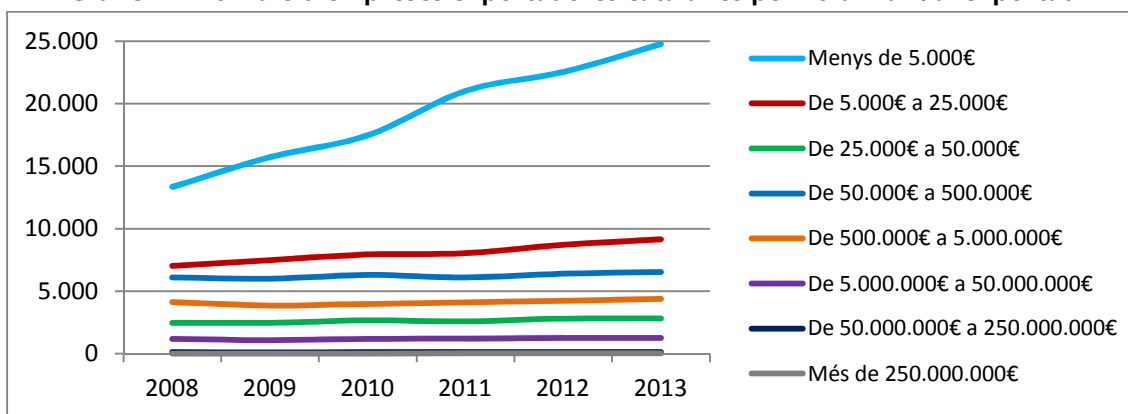
Gràfic 13. Percentatge d'empreses exportadores segons dimensió. 2011

Font: Elaboració pròpia PIMEC (2013).

Moltes de les empreses que exporten ho fan amb volums minúsculs; concretament, al 2013 25.000 de les 49.000 empreses exportadores van vendre a fora menys de 5.000 euros cada una i cada vegada n'hi ha més (gràfic 14), també de les que venen entre 5.000 i 25.000€.

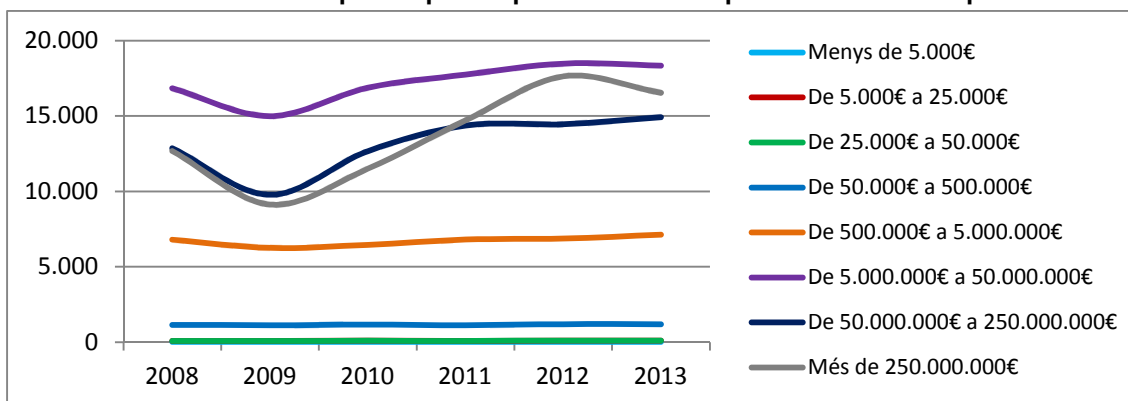
Gràfic 14. Nombre d'empreses exportadores catalanes per volum anual exportat

Font: Elaboració pròpia a partir de l'ICEX.

Si bé cada vegada hi ha més empreses que exporten, el gruix de l'exportació continua molt concentrat en les que venen per import de més de 5 milions d'euros, tal com es pot observar al Gràfic 15. Il·lustra bé la concentració el fet que el 2,9% de les empreses exportadores ven el 85,3% del total.

Gràfic 15. Volum exportat per empreses catalanes per volum anual exportat

Font: Elaboració pròpia a partir de ICEX.

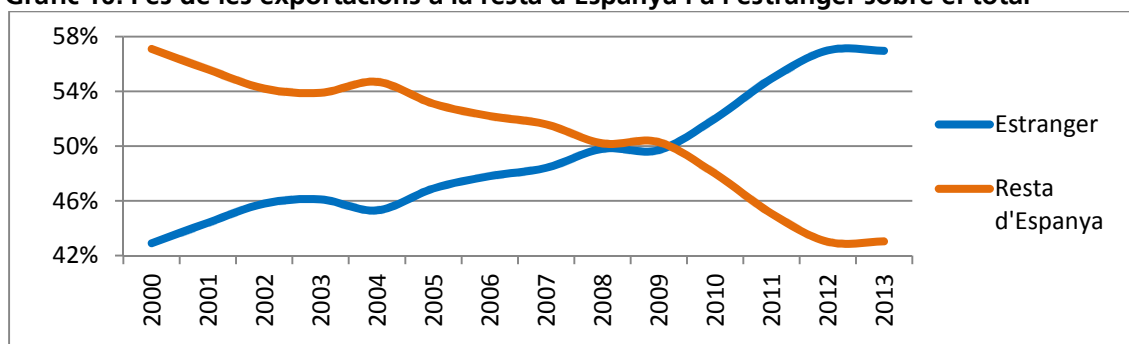
5. Importància del mercat espanyol

Històricament el mercat de la resta de l'Estat espanyol ha estat el primer mercat fora del català. Al 2000, les vendes exteriors es repartien en prop del 57% resta de l'Estat i 43% resta del món. Al llarg del període 2000-2013 el pes del mercat espanyol ha anat caient de manera progressiva fins a invertir els percentatges (43% a la resta de l'Estat i 57% a la resta del món).

Resulta rellevant que el procés de substitució del mercat espanyol s'ha produït de manera continuada, fins i tot durant la forta etapa expansiva espanyola (fins al 2007), en una època de gran demanda interior. Aquest fet posaria en relleu un gran esforç exportador cap als mercats exteriors malgrat el gran dinamisme de l'interior.

Fruit del procés d'internacionalització, entre 2008 i 2009 les vendes es van repartir en parts alíquotes. De llavors ençà, les vendes a l'estranger han estat superiors que a la resta del territori espanyol fins a arribar a invertir, com hem dit, els pesos de cada un dels dos grans mercats considerats (Gràfic 16).

Gràfic 16. Pes de les exportacions a la resta d'Espanya i a l'estranger sobre el total

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg.

6. Balança de béns i serveis. Una visió global per territoris

Si al comerç de béns que hem tractat fins a aquest punt hi afegim el comerç de serveis (turisme, transport, serveis de consultoria, entre altres) obtenim la balança de béns i serveis.²

6.1. Balança al 2013

Al 2013, el comerç català de béns i serveis amb la resta del món va sumar unes exportacions de 76.699 milions d'euros i 65.617 milions en importacions, essent doncs el saldo de superàvit de 11.081 milions d'euros, el que representa el 5,4% del PIB català. Aquest superàvit és degut a la incidència que tenen els grans ingressos que s'obtenen per serveis, en particular els relacionats amb el turisme (Taula 4), que compensen en escriure el dèficit en béns.

Pel que fa al comerç amb la resta de l'Estat, el superàvit en béns es veu reduït per un considerable dèficit en serveis. Concretament, al 2013 aquest dèficit va ser de 8.269 milions d'euros, que, sumat amb el superàvit en béns de 18.614 milions, dona com a resultat un superàvit de béns i serveis de 10.692 milions (Taula 4).

Taula 4. Saldo de Catalunya per territoris i béns i serveis. 2013 (Milions d'euros)

	Resta d'Espanya	Resta del món	Total
Béns	18.614	-8.269	10.345
Serveis	-7.922	19.350	11.428
Total	10.692	11.081	21.773

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg i Idescat.

² Inclou el comerç de béns i serveis amb l'exterior, el turisme i les remuneracions derivades dels drets de propietat. Per contra, queden fora de l'anàlisi les transferències i els interessos.

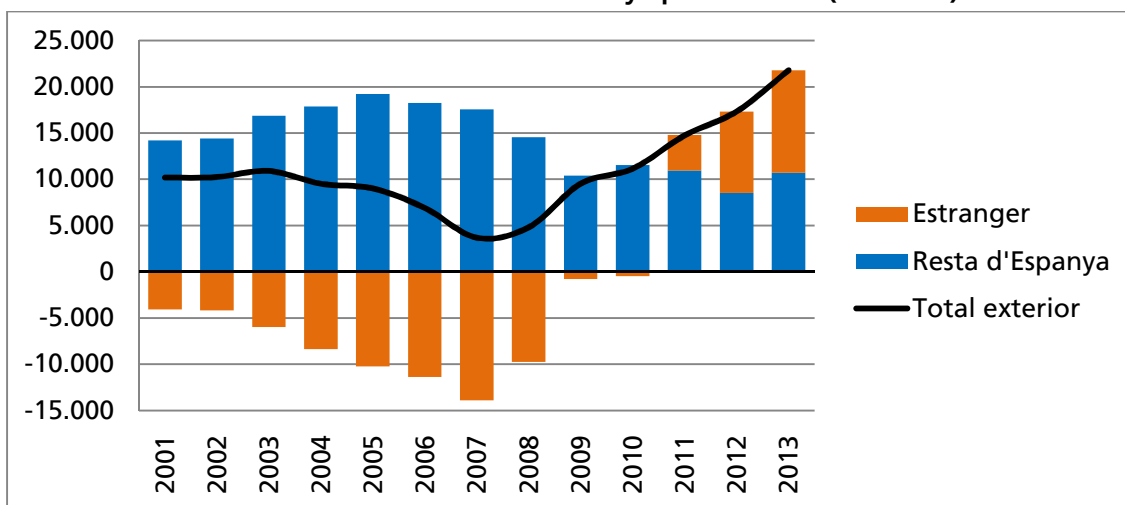
Catalunya va obtenir al 2013 un superàvit en la balança de béns i serveis de 21.773 milions d'euros, repartits pràcticament a parts iguals en béns i serveis, i també a parts iguals entre la resta de l'Estat i la resta del món.

6.2. Una visió retrospectiva

Des del 2001 fins el 2013 la balança de béns i serveis de Catalunya ha evolucionat per territoris i per components (béns i serveis), tal com es mostra en els gràfics 17 i 18, en què es presenten els saldos (exportació menys importació).

Per territoris, en el conjunt de béns i serveis, Catalunya ha registrat superàvit amb la resta de l'Estat durant tot el període considerat (en blau al Gràfic 17), mentre que amb la resta del món va registrar dèficits fins a l'any 2010, particularment creixents en època de més bonança (fins al 2007). Al 2011 i següents, Catalunya també té superàvit amb resta del món.

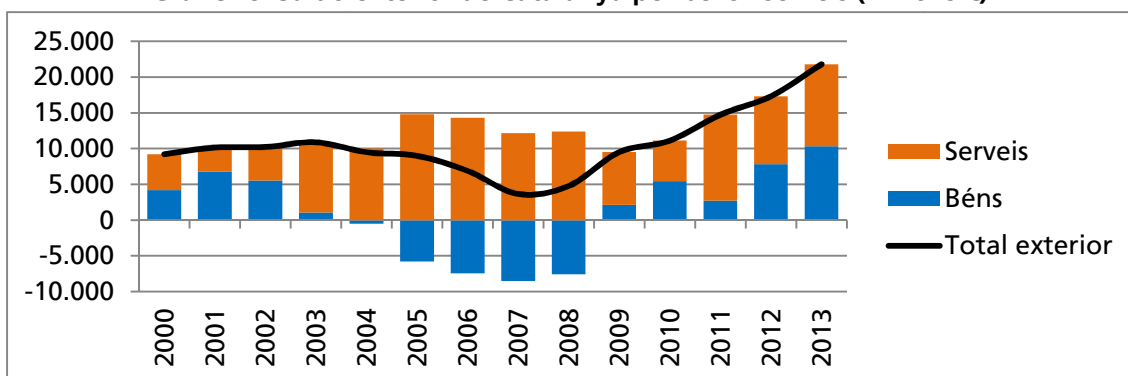
Gràfic 17. Saldo exterior de Catalunya per territoris (Milions €)

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg i Idescat.

D'altra banda, si discernim entre béns i serveis, s'observa que Catalunya ha mantingut un superàvit exterior en els serveis durant tot el període 2001-2013. En el comerç de béns presenta superàvit entre els anys 2000-2003 i 2009-2013, però dèficit entre 2004 i 2008 (Gràfic 18).

Gràfic 18. Saldo exterior de Catalunya per béns i serveis (Milions €)

Font: Elaboració pròpia a partir de c-interreg i Idescat.

7. Suport públic a la internacionalització

Tant el govern de l'Estat com la Generalitat destinen recursos a donar suport als processos d'internacionalització de les empreses. L'evolució dels darrers anys no convida gaire a l'optimisme a la vista dels pressupostos que han dedicat a aquesta matèria. L'Estat hi ha destinat, en el període de crisi 2008-2014, una mitjana de 532 milions d'euros anuals, amb tendència a disminuir (Gràfic 19, en taronja). La Generalitat, per la seva banda, amb molts menys recursos, hi ha destinat 32 milions anuals, amb alts i baixos importants com els de 2011 i 2014 (mateixa gràfic, en blau).

Gràfic 19. Pressupostos per internacionalització per part del govern central i de la Generalitat 2008-2014 (Milions €)

Font: Elaboració pròpia a partir dels pressupostos generals de l'Estat i de la Generalitat